

Motion till riksdagen 2022/23:921

av **Linda Lindberg m.fl. (SD)**

ANDTS och missbruks- och beroendevård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att inrätta kunskapscenter som ska fungera som ett viktigt stöd till länsstyrelsernas ANDTS-samordnare, det nationella ANDTS-kansliet och Folkhälsomyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att begränsa otillbörlig marknadsföring av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta den utredning som finns offentliggjord kring gårdsförsäljning av alkohol och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta de tidigare tillkännagivandena kring ANDTS i den kommande ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över den svenska narkotikapolitiken med fokus på vetenskap och skademinimering och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att det i nästa ANDTS-strategi bör finnas ett skadereduceringsperspektiv även för tobak liksom det gör på alkoholens område och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra det obligatoriskt för gym att synliggöra om man samarbetar med den svenska antidopningsorganisationen eller inte samt möjligheten att införa en form av antidopningslicensiering och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det spelförebyggande arbetet, särskilt bland barn och ungdomar, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör kontrollera att kommuner och regioner arbetar med stödjande och spelförebyggande åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att bredda begreppet e-sport som kultur och officiell sport och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att även e-sportmissbruk inkluderas i arbetet mot spelberoende och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har den näst högsta narkotikarelaterade dödligheten i EU, vilket är en direkt konsekvens av de senaste decenniernas förda vänsterliberala politik – en politik vars fokus har varit på fel åtgärder och som därför har misslyckats i kampen mot narkotikan. Det svenska narkotikabruket är oroväckande och föranleder omfattande såväl proaktiva som reaktiva insatser och åtgärder.

Sverige har haft en nedgång av alkohol- och tobaksbruk bland unga, men det är fortsatt viktigt att prioritera och utveckla insatser för att förebygga beroende och missbruk. Arbetet med att förhindra och motverka barns och ungas kontakt med narkotika måste ske i ett tidigt stadiet i syfte att verka för goda uppväxtvillkor bland barn. Trygga barn med möjligheter att utvecklas och göra egna val för framtiden motverkar samtidigt kriminalitet och utanförskap.

Nationellt kompetenscentrum

Ett framgångsrikt ANDTS-arbete behöver vara långsiktigt och det förebyggande arbetet bör utgå från evidens. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör se över möjligheten att inrätta ett nationellt kompetenscentrum för att utveckla, förvalta och kvalitetssäkra framgångsrika metoder inom ANDTS-området. Ytterligare ett viktigt uppdrag för detta centrum bör vara att utbilda och sprida information om de bästa metoderna, så att de kan komma till användning och göra nytta i hela landet.

Missbruk och beroende

Arbetet för att minska skador och problem kopplade till alkohol, narkotika, dopning och tobak är ett angeläget och prioriterat arbete för Sverigedemokraterna. Vi ser ett stort behov av att regionerna tar ett helhetsansvar för missbruksvården som i högre grad bör byggas på vetenskap och beprövad erfarenhet. Majoriteten av de som har missbruksproblem har bakomliggande psykiska eller fysiska sjukdomar, vilket gör att missbruksvården måste bli mer tillgänglig för att möta människors behov av vård.

En beroendesjukdom är en förvärvad kronisk förändring av hjärnans belönings-system där minnen av de upplevelser som orsakade beroendet är lagrade. I dag klassas beroende av cigaretter, alkohol, droger, tabletter samt spel som beroendesjukdom, men det finns även andra missbruk som man inte alltid ser som ett sådant. Exempel på detta är köpmisbruk, sexmissbruk, internetmissbruk och läkemedelsmissbruk.

En vetenskapligt genomförd riskbedömning av skadeverkningarna av alkohol, tobak samt olika sorters dopnings- och narkotikapreparat skulle ge värdefulla kunskaper vid reglering av lagstiftning inom detta område.

Alkohol

Marknadsföring av alkoholhaltiga drycker

I Sverige regleras alkoholreklamen av alkohollagen och marknadsföringslagen. Den som marknadsför alkohol ska ”iaktta särskild måttfullhet” och reklamen får inte vara påträngande, uppsökande eller uppmana till användning av alkohol. Den får heller inte rikta sig till personer under 25 år. I januari 2018 föreslog en statlig utredning att alkoholreklam skulle förbjudas helt på sociala medier, men Konkurrensverket tyckte dock inte att ett förbud behövdes och frågan har sedan dess inte lyfts i den riktningen.

Alkoholreklam är inte tillåtet i tv eller i radio, men ändå ökar sådan reklam stadigt i Sverige. Den har blivit allt mer synlig i medier och på digitala plattformar. Idag sänds flera svenska tv-kanaler från utlandet, vilket då möjliggör reklam för alkoholhaltiga drycker i det svenska tv-utbudet. På så sätt kringgås den svenska lagstiftningen. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör överväga att begränsa otillbörlig marknadsföring av alkoholhaltiga drycker i det svenska tv-utbudet.

Småbryggerier och gårdsförsäljning

Under de senaste åren har antalet bryggerier i Sverige mångdubblats och en ny hantverkstradition har etablerats i Sverige. Idag finns det en växande näring av små bryggerier, destillerier och vinodlare och dessa entreprenörer är viktiga jobbskapare, framför allt på mindre orter och på landsbygden. Dessa företag utgör också en viktig beståndsdel i den svenska matkulturen, såväl i landet som utomlands, och exporten av både mat och dryck ökar. För att ta vara på svenska dryckesproducenter är det viktigt att skapa goda förutsättningar för utvecklingen av Sverige som dryckesland.

Systembolaget framför att lokala producenter ska erbjudas försäljning i de närmast belägna systembutikerna, och i övrigt är det efterfrågan och försäljningssiffror som styr. I praktiken är det därmed få lokala produkter som når ut utanför det närmaste spridningsområdet. Vissa produkter finns dock i beställningssortimentet som omfattar fler varor än det ordinarie sortimentet. Även små kvantiteter ska då gå via Systembolagets centrallager i Örebro och producenten svarar för frakten men kan inte lagerhålla produkten där. Systembolaget har till viss del tillmötesgått det ökade intresset för lokala produkter genom att skapa ett tillfälligt sortiment, både lokalt och småskaligt (TSLs). Leverantörer väljer själva om de vill offerera sina produkter till TSLs-sortimentet eller placera dem i beställningssortimentet. Endast det senare kan kvalificera sig för att upptas i det ordinarie sortimentet, om tillräcklig försäljning uppnås.

Sverigedemokraterna anser att regeringen i sitt arbete bör beakta den utredning som finns offentliggjord kring gårdsförsäljning av alkohol och införa tillstånd för gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Vi anser således att svenska småproducenter ska kunna bli licensierade ombud för Systembolaget, så länge beslutade krav är uppfyllda och kan garanteras för att fortsatt säkerställa Systembolagets försäljningsmonopol.

Narkotika

Krafttag mot missbruks- och beroendevården

Den svenska narkotikapolitiken är ett dystert kapitel. Vi har EU:s näst högsta narkotika-relaterade dödlighet, vår beroendevård har stora brister och tillgången på narkotika är

mer omfattande än någonsin. Att jämföra den narkotikarelaterade dödligheten mellan olika länder är samtidigt vanskligt bland annat eftersom tillförlitligheten i statistiken och rapporteringen varierar mycket. Däremot är det ett faktum att Sveriges narkotikarelaterade dödlighet är alarmerande hög och att mycket mer behöver göras, dels för att minska missbruket men också för att rädda liv.

Sverigedemokraterna anser att det är viktigt att kampen mot narkotika prioriteras i den kommande ANDTS-strategin mot beroenden. Narkotika är starkt beroendeframkallande och är allt som oftast även förknippat med annan kriminalitet.

Samtidigt som narkotikan flödar in i landet i enorma mängder, vilket bland annat har framkommit genom underrättelsekartläggningar i krypterade nätverk såsom Encrochat, Anom eller Sky ECC, ger regeringens förnyade ANDTS-strategi inte tillräckliga svar på hur de narkotikarelaterade dödsfallen ska bli färre.

Beroendevården behöver kartläggas och man behöver på ett övergripande plan utreda hur den nuvarande narkotikasituationen ser ut i Sverige. Detta gjordes delvis i Brottsförebyggande rådets rapport (Narkotikamarknader) där det estimerades att den svenska narkotikamarknaden årligen omsätter mellan 3,7 och 9,2 miljarder kronor per år. En genomtänkt och tydlig strategi mot den alltmer ökande användningen av narkotika hade behövts för länge sedan.

Regeringen bör i sitt arbete med den kommande ANDT-strategin se över de tidigare tillkännagivanden som finns från riksdagen. Vidare bör regeringen göra en grundläggande översyn av såväl tidigare som numera förord narkotikapolitik. Framtidens narkotikapolitik ska baseras på den senaste forskningen med ett fokus på skademinimering, snarare än på politiska nycker. På så sätt skapar vi en konkret och effektiv lagstiftning som i förlängningen räddar liv.

Dopning

Ökad dopningskontroll

Utanför elitidrotten består dopningsanvändarna framför allt av killar som tränar på gym och använder anabola androgena steroider (AAS) för att snabbt bli mer muskulösa. Bruk av AAS medför stora fysiska och mentala hälsorisker, varför det preventiva arbetet är viktigt. Nätverket Prodis driver ett ambitiöst antidopningsarbete, med informationskampanjer och utbildning av gympersonal, men har haft svårt att nå ut till alla gym. I Danmark är det obligatoriskt att synliggöra om man samarbetar med den danska antidopningsorganisationen eller inte, och en liknande form av antidopningslicensiering är värd att utvärdera även för svensk del. Det är glädjande att Riksidrottsförbundet nyligen beslutade att Svensk Antidoping ska vara organisatoriskt fristående från förbundets verksamhet. Den nya antidopningsorganisationen kommer att ha en viktig roll i att leda och samordna det nationella förebyggande antidopningsarbetet utanför elitidrotten.

Tobak

Skadereduceringsperspektiv på tobaksområdet

Även om alla produkter inom strategins område är skadliga för hälsan är det ändå viktigt att klargöra de skillnader som finns när det gäller dessa produkters skade-

verkningar, och som är vetenskapligt påvisade. Tobaksrökningen är definitivt ett av världens allvarligaste folkhälsoproblem, och den beskrivs också av Världshälsoorganisationen (WHO) som en global epidemi, vilket naturligtvis är oerhört allvarligt.

Inom tobaksområdet har mycket positivt hänt under de senaste åren. Framför allt har tobaksbruket, och i synnerhet den skadliga rökningen, fortsatt att minska i Sverige. Att färre människor röker innebär stora vinster för människors liv och hälsa och politiken bör fortsatt bejaka den utvecklingen. Samtidigt har mycket hänt i vår omvärld. Det finns inte längre några vetenskapliga tvivel kring att snus är betydligt mindre skadligt för hälsan än rökning, och det har även utvecklats ett flertal nya tobaksprodukter där tobak upphettas i stället för att förbrännas i syfte att vara mindre skadlig. Just förbränning av tobak har visat sig vara en process som utsöndrar många skadliga ämnen.

Som tidigare påpekats finns det nu även en ny form av snus, kallat vitt snus eller nikotinpåsar. Dessa innehåller inte tobak utan enbart nikotin från tobaksplantan och bör särskiljas från snus som innehåller tobak. Genom att driva en politik som uppmuntrar människor att välja mindre skadliga alternativ finns det en oerhört stor potential i att komma i mål med att skapa ett rökfritt Sverige. Därför är det viktigt att slå fast att det i nästa ANDTS-strategi bör finnas ett skadereduceringsperspektiv även för tobak, liksom det gör för alkohol.

Spel

Förebyggande av spelmissbruk

Folkhälsomyndigheten (FHM) har i uppdrag att genom kunskapsstöd, samordning och uppföljning bidra till att förebygga spelberoende. Från och med den 1 januari 2018 ingår problem med spel om pengar i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Det innebär att kommuner och regioner har ett tydligt ansvar att förebygga spelproblem och erbjuda råd, stöd och behandling till personer som har allvarliga problem med spel om pengar. Länsstyrelserna ska stödja regionernas och kommunernas arbete med spelfrågan. FHM har gjort en kartläggning av regioners och kommuners arbete i spelfrågan 2018–2019. Den visar att det spelförebyggande arbetet behöver stärkas i allmänhet.

Trots att det har vidtagits en del åtgärder den senaste tiden behöver det spelförebyggande arbetet prioriteras, särskilt bland barn och ungdomar. Samtidigt bör regeringen se över möjligheten att kontrollera att kommuner och regioner på allvar implementerat och fortsatt driver arbetet med stödjande och spelförebyggande åtgärder sedan lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2019.

Hälsoperspektivet med e-sport

I vårt samhälle blir vi alltmer stillasittande, och spel- och e-sportbranschen är en viktig aktör för att motverka denna utveckling. E-sport och spel kan med fördel användas för att uppmuntra till rörelse och fysisk aktivitet. Framgångsrika exempel är spel som ”Pokémon Go” eller ”Wii-Fit” där den spelande når framgång genom fysisk ansträngning och rörelse. Ovan nämnda e-sportråd och spelinstitut bör i sin verksamhet uppmuntra speltillverkare att skapa spel som bidrar till fysisk aktivitet och rörelse. E-sport kan bidra till att man blir mer fysiskt aktiv om man uppmuntras till det genom de spel man spelar, men också av att man förstår betydelsen av hälsoperspektivet om man som spelare vill nå framgång.

Det finns flera dokumenterade fall gällande skador och ohälsa inom e-sport. Professionella spelare som ”Chessie” från Dota eller ”Olofmeister” från CS:GO har fått permanenta skador för att e-sporten inte officiellt klassats som en sport. Flertalet e-sportare har inte heller fått någon utbildning gällande hur man kan e-sporta och samtidigt bevara sin hälsa, utifrån aspekter såsom ergonomi, nutrition, fysisk träning och sömn. Utövare av e-sport befinner sig i en konstant riskzon så länge e-sport endast ses som ”lek”, snarare än som officiell sport.

Sverigedemokraterna anser att regeringen bör se över frågan om att bredda begreppet e-sport och erkänna det som kultur och officiell sport samt att regeringen även bör verka för att e-sportmissbruk inkluderas i arbetet mot spelberoende. Det är viktigt att aktivt verka för att minimera risken för att enskilda individer utvecklar ett beroende. Genom att bredda begreppet och erkänna e-sport som kultur och officiell sport skulle arbetet mot spelberoende kunna innefatta även e-sportspelarna. De individer som riskerar att fastna i ett spelmissbruk har då rätt till hjälp eftersom spelmissbruk klassas som en beroendesjukdom, vilket i sin tur omfattas av den allmänna sjukvården. Detta skulle bidra till att staten kan ta sitt ansvar i en allmän strävan efter att förhindra medborgare från att hamna i en spelproblematik.

Folkhälsoperspektivet är således en viktig aspekt i e-spelandet. En annan viktig aspekt som måste lyftas rörande spelberoende är att kunna särskilja monetärt spelberoende och spelberoende som kan påverka exempelvis skolgång. Den ena beroendeformen kan på ett allvarligt och omfattande sätt påverka individers ekonomi så till den grad att de blir av med sin bostad eller hamnar hos Kronofogden, medan den andra sortens spelberoende kan sänka betyg eller leda till frånvaro i skolan för barn och ungdomar. Båda sorterna bör motverkas, men då konsekvenserna väger tyngre i fallet med monetära förluster bör även det proaktiva arbetet med att stävja detta beroende hanteras mer skyndsamt.

Linda Lindberg (SD)

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Johnny Svedin (SD)

Anna-Lena Blomkvist (SD)

Carita Boulwén (SD)